

ці терміни, залежать від вибору методологічної позиції. Саме тому полісемантичність історичних термінів – це характерна риса сучасного історичного дискурсу, з однієї сторони, свідчить про нормальний розвиток історичної науки [2, 7].

У ситуації мультипарадигмальності історичного пізнання представниками різних течій і шкіл, що віддають перевагу різним методологічним підходам, використовують специфічний науковий тезаурус і створюють конкуруючі між собою історичні теорії предметного змісту. Історична наука перетворюється в «ярмарок ідей», поле різноманітних історичних дискурсів, теоретичних конструктів і ціннісних концептів.

У сучасній науковій літературі багато історичних термінів відповідають не одному, а багатьом, в тому числі і семантично неправильно введеним, поняттям; іноді за одним і тим же поняттям закріплюються різні терміни, що веде до непогодження термінів між собою; часто використовуються поняття, які взагалі не мають визначень; багато наявних визначень понять вже давно застаріли. Дані недоліки історичних термінів в спеціальній літературі отримали назву «термінологічного хаосу», який ускладнює професійну комунікацію в історичній науці.

Саме тому потрібно здійснити оновлення понятійного апарату історичної науки, шляхом укладання сучасного історичного термінологічного словника із залученням, як вітчизняних так і іноземних фахівців. Як наслідок, буде закладено підвалини до остаточного оновлення та очищення української історичної науки від радянського минулого і входження України до єдиного європейського інформаційного простору.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Платонова С.И. Парадигмальний характер соціального знання: автореферат ... доктора філософських наук: 09.00.11 / Платонова Светлана Іпатівна; [Место защиты: Российский университет дружбы народов (РУДН)]. - Москва, 2014. – 54 с.

2. ТЕОРИЯ И МЕТОДОЛОГИЯ ИСТОРИЧЕСКОЙ НАУКИ. Терминологический словарь / Отв. ред. А. О. Чубарьян. — М.: Аквилон, 2014. — 576 с.

Коваль О.Є.

к.пед.н., доцент, доцент кафедри психологічних та педагогічних дисциплін ЮФ ТНЕУ

ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ В ПРОЦЕСІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Державотворчі процеси, що відбуваються в Україні, викликають нагальну потребу в гуманізації та демократизації суспільного життя. Сьогодні Конституцією людина визнана найвищою соціальною цінністю і на перший план висуваються гарантії її прав та свобод. У цих умовах росте соціальне значення юриспруденції та юридичної професії. Адже діяльність юриста торкається найважливіших благ та інтересів людей, пов'язана із вторгненням в їх особисте життя, а інколи – й з обмеженням прав, прийняттям рішень, які впливають на подальшу долю людини [1, с. 85].

Укорінення у суспільстві моральних цінностей, панування атмосфери добра і толерантності великою мірою залежить від сучасного покоління юристів із властивими їм професійно-моральними цінностями: почуттям службового обов'язку, справедливістю, гуманізмом, патріотизмом. Саме тому надзвичайно актуальною є проблема формування моральної культури майбутніх юристів, запровадження на основі сучасних психолого-педагогічних технологій істотних змін в навчально-виховний процес ВНЗ, які готують фахівців у галузі права.

Наукові пошуки із вирішення питань морального виховання вченими проводяться у багатьох напрямках. Проблеми моралі, моральності та професійної етики були в центрі уваги видатних мислителів (Аристотель, Цицерон, І. Кант, Г. Гегель, Г. Сковорода, К. Ушинський); теоретико-методичні засади розвитку моральної культури особистості вперше обґрунтовували класики педагогіки К. Ушинський, С. Русова, Г. Ващенко, В. Сухомлинський; історіографію проблеми вивчали Л. Генік, А. Залужна, О. Зарапін, С. Кривоніс, С. Карпенчук, І. Кучинська, І. Мицишин, М. Фляк, М. Чепіль, Ю. Щербяк; питання виховання духовних цінностей дітей і молоді, їх морального виховання стали предметом наукового пошуку Т. Аболіної, О. Аліксійчук, К. Байші, І. Д. Бега, М. Братерської-Дронь, О. Вержиховської, В. Горлинського, І. Грязнова, Е. Заредінової, І. Коваленко, С. Крука, Т. Малихіної, Н. Молодиченко, Ж. Петрочко, І. Тимошук, О. Фігури, А. Ярошенко; виховання моральних якостей та духовних цінностей студентів досліджували Т. Авксентьєва, О. Денищик, О. Плавуцька, О. Сущенко. Учені М. Борщевський, В. Жуковський, Л. Крицька, О. Ослер вивчали зарубіжний досвід розвитку моральних якостей; питанням етики, моралі та моральності в юридичній діяльності присвятили свої праці О. Бандурка, М. Барщевський, П. Біленчук, Г. Гребеньков, В. Горшеньов, О. Закомлістов, Ю. Єлькінд, А. Коні, А. Кобліков, В. Комаров, А. Мороховська, О. Скаун, С. Сливка.

Навчально-виховний процес у ВНЗ, які готують фахівців у галузі права, покликаний формувати у студентів високу моральну культуру, гуманістичний і демократичний світогляд, високі моральні якості, виховувати їх патріотами, інтелігентами, творчими та компетентними фахівцями, соціально активними особистостями. Формування особистості – надзвичайно актуальна і складна проблема, вирішення якої вимагає, з одного боку, пошуку та приведення в дію нових форм і методик організації цього процесу, а з іншого – активізації традиційних видів діяльності, збереження досягнень минулого. Таке поєднання ґрунтується на загальнопедагогічному принципі безперервності й наступності, сутність якого полягає в перетворенні формування та розвитку особистості в процес, що триває впродовж усього життя [3, с. 296-297]. Моральна культура особистості – це наслідок морального розвитку людини. Вона характеризується рівнем засвоєння моральних цінностей, причетністю до їх створення, збереження та реалізації в практичній діяльності. Головним критерієм розвиненості моральної культури особистості виступає реальна поведінка людини, її моральні ідеали, ставлення до інших людей і колективу, до суспільства в цілому. Моральна культура юриста – це рівень сприйняття культури суспільства та наслідок морального розвитку особистості, її свідомості (почуттів, емоцій, уявлень, потреб, мотивів, ціннісних орієнтацій); сукупність стійких знань про моральні цінності, правила, норми, принципи та ідеали; міра сформованості суспільно-значущих моральних якостей, навичок, умінь моральної поведінки та їх вияву в процесі здійснення правником професійних повноважень при виконанні службових обов'язків та особистій поведінці [1, с. 86].

Моральна культура юриста неможлива без сформованих моральних цінностей. Це багатоаспектне утворення, різні вияви якого стимулюють особистісний, професійний розвиток людини на всіх рівнях. Із урахуванням функцій професійно-моральних цінностей (мотивація на професійну діяльність; удосконалення знань у професійній сфері; регулювання взаємовідносин із колегами, партнерами та конкурентами) і спираючись на дослідження науковців (К. Альбуханова-Славська, Ю. Бабанський, Н. Бондар, Т. Бутківська, О.Вишневський, С. Гончаренко, О. Денищик, О. Дробницький, Н. Дяченко, Н. Єфременко, Л. Іванова, С. Криворучко, А. Лазарук, Д. Леонтьєв, В. Малахов, Н. Монахов, М. Рокіч, М. Фіцула) виокремлюємо їх види: – перша група – цінності, що забезпечують професійну мотивацію – професійний обов'язок і професійна честь (власна гідність і авторитет людини, що займається економічною діяльністю; почуття обов'язку; презентування престижності професії юриста та її привабливості; бажання підтримувати репутацію своєї професії, захищати інтереси колективу; особистісний зразок представника даної професії; збереження професійних традицій; життєва необхідність узгодження особистих бажань із суспільним обов'язком; потреба розширювати професійні зв'язки; використання усіх можливостей обраної професії для розбудови і зміцнення держави; порядність; орієнтація на економічні цінності); – друга група – цінності, що забезпечують професійну компетентність – професійно-моральний досвід (цілеспрямованість; відповідальність; ініціативність; гнучкість; вимогливість; енергійність; працьовитість; дисциплінованість; обов'язковість; самостійність; сумлінність; професійна дисципліна; планування й організація; усвідомлене працелюбство; орієнтація на якість; переконливість); – третя група – цінності, що регулюють взаємовідносини – професійна етика, контроль проявів у поведінці (чесність; стриманість; ввічливість; володіння собою; самокритичність; почуття совісті; толерантність; турботливість; принциповість; переконливість; активна протидія і непримиренне ставлення людини до фальші, цинізму, лицемірства, підлабузництва, лінощів і неробства; вміння слухати інших, підтримувати зворотний зв'язок; справедливе ставлення до інших; володіння технологіями стрес-менеджменту; неупереджене ставлення до багатих і бідних людей).

Сьогодні в навчально-виховному процесі ВНЗ недостатньо використовуються можливості дисциплін психолого-педагогічного циклу. Відсутній механізм неперервного оновлення і збагачення змісту юридичної освіти відповідно до сучасних потреб гуманізації вищої школи, у навчальних планах немає спеціалізованих дисциплін, що у своєму змісті безпосередньо зорієнтовані на формування моральної культури майбутніх юристів.

Формування моральної культури майбутніх юристів є спеціально організованим педагогічним процесом цілеспрямованого розвитку особистості, який значно активізується за таких педагогічних умов: удосконалення соціально-виховної складової змісту психолого-педагогічних дисциплін на основі реалізації принципу подвійної когнітивної мети та концепції рефлексивного підходу, що передбачає доповнення психолого-педагогічних навчальних курсів інформацією професійно-морального спрямування: про мораль, моральні цінності, професійну етику, професійно-моральні цінності юриста та шляхи їх розвитку; виховання, самовиховання, саморозвиток, самовдосконалення майбутнього фахівця; закономірності і механізми професійного розвитку людини. Організація виховної діяльності морального змісту в умовах аудиторної та позааудиторної роботи може відбуватися через систематичне й комплексне здійснення морального виховання в юридичній

галузі на аудиторних заняттях та у позааудиторній роботі у Школі професійного розвитку та у Центрі психолого-педагогічних студій завдяки використанню низки форм та методів: аналізу моральних дилем, кейс-методу, групових проектів, круглих столів, дебатів. Реалізацію новітніх освітніх технологій формування моральної культури у професійній галузі можна забезпечувати знаково-контекстним та лабораторно-клінічним навчанням.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Денищик О. Психолого-педагогічна підготовка майбутніх юристів / О. І. Денищик // Педагогічний дискурс. – 2008. – Вип. 3. – С. 85–88.
2. Коваль О. Педагогічні умови формування професійно-моральних цінностей магістрантів вищої економічної школи / О. Є. Коваль // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: науковий журнал. – Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка. – 2012. – № 3 (21). – С. 222–229.
3. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / Кол. авторів: Бартенєва І. О., Богданова І. М. та ін. – Одеса: ПДПУ ім. К.Д.Ушинського, 2002. – 344с.

Коноплицька О.І.

к.філол.н., доцент кафедри документознавства,
інформаційної діяльності та українознавства ЮФ ТНЕУ

МОВНА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОГО ТА ДЕРЖАВНОГО БУДІВНИЦТВА

Кожна мова – це особливий погляд на світ, адже вона конденсує в собі спосіб пізнання та відчуття дійсності її носіями, тобто витворює мовну картину світу («мовосвіт», за Т. Возняком) [11].

Мовна картина світу – це частина загальної картини світу народу, у котрій мовними засобами зафіксовано те, що важливе для цього народу з погляду його буття. Завдяки мовній картині світу кожна людина як член певної мовно-культурної спільноти здобуває й упорядковує знання про світ, котрі визначають її світобачення, ментальність, поведінку.

Опановуючи мовну картину світу, людина стає носієм і творцем певної національної культури. Так, в українській мові існує кілька десятків назв волів (рождко, голубань, халабуда, смалій), у мові ненців – кількадесят назв відтінків снігу (сніг, що падає, називається одним словом, той, що лежить – іншим, а злежаний, цупкий – третім; м'який і пухнастий сніг називається не так, як снігова крупа, заметіль, сніг, що тане тощо). Очевидно, що ці мовні факти потверджують особливості світосприйняття різних народів: українців-рільників, для котрих віл був важливою робочою силою, і ненців-оленярів, котрі мешкають в суворих умовах Півночі і для котрих кількість і стан снігу є дуже важливими.

Плекання мовної різноманітності – це турбота про життєздатність людини, нації, держави. Опікуватися мовним розвитком людства офіційно уповноважено ООН та її спеціалізовану організацію – ЮНЕСКО, важливим напрямком діяльності якої в гуманітарній сфері є визначення принципів мовної політики світу і вироблення рекомендацій щодо викладання мов різних народів світу.

Згідно з висновками експертів ЮНЕСКО, до головних факторів успішного функціонування мов сьогодні належать:

абсолютна кількість мовців (так званий комунікативний потенціал мови);